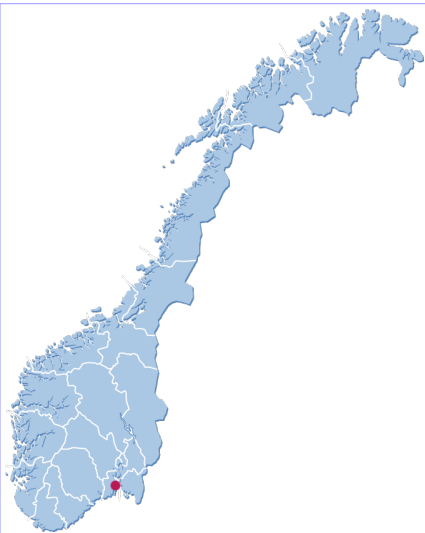
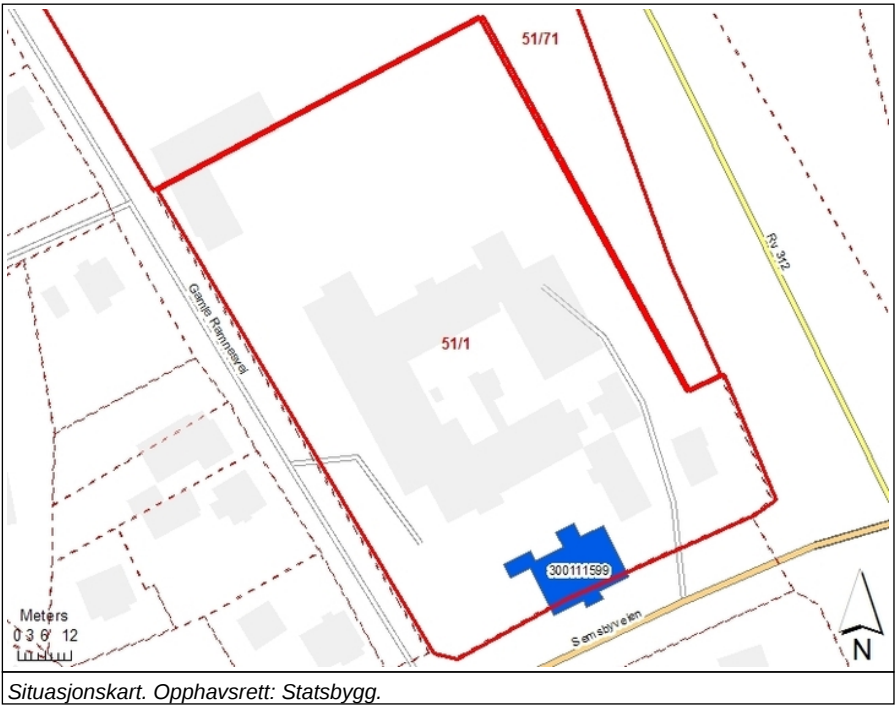

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Vestfold
Kommune: 704/Tønsberg
Opprinnelig funksjon: Rettslokale/arresthus
Nåværende funksjon: Fengsel
Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg: 11

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
8463	Rettsbygg/inspektørbolig	1843	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	300111599	51/1

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredning er å sikre justissektorens eldste formålsbygde rettsbygning.

Begrunnelse: Arresthuset med rettslokaler er eldre enn rettsbygningene som ble oppført sammen med 1860-fengslene. Bygningen er oppført for justisformål, og fra denne tiden er det ikke andre kjente bygninger med rettsfunksjonen i en selvstendig bygning. Bygningen har også høy aldersverdi.

Omfang: Fredningen omfatter rettsbygning/inspektørbolig fra 1843, eksteriør og interiør. Se bygningsrapport.

Beskrivelse kulturmiljø

Sem fengsel ligger i Tønsberg kommune, ca. fem kilometer utenfor Tønsberg by, og er synlig fra E 18.

Sem fengsel består av til sammen tolv bygninger som har kommet til gjennom en trinnvis utbygging: Rettsbygning/inspektørbolig (1843), blokk A (1864) og blokk B (1928) ligger parallelt bak hverandre. Funksjonærbolig (1866), administrasjonsbygg (1983), gymsal (1994), isolat (1994), trafokiosk, økonomisluse (1994) og blokk C (1994) med verksteder og kontorer, er bygd som fløyer på begge sider og medfører at komplekset får to omsluttete gårdsrom. I tillegg ligger garasje og lager/utsalg (1994) i tilknytning til fengslet. Mot nord er det en 1,5 mål stor luftegård. I forbindelse med den er det satt opp to små vaktbuer etter modell fra Akershus festning.

Fengslet ble renoveret og utbygget i perioden 1984 - 94 med diverse tilbygg. Tre hus ble revet i denne perioden; trevareverkstedet på vestsiden, samt stall og vognskjul på nordøstsiden.

Fengslet har 62 plasser for menn og er en enhet med høyt sikkerhetsnivå med 62 plasser.

Siden 1843 har området enten vært brukt til fengsel, pleieanstalt for sinnssyke eller tvangsarbeidshus. I 1843 oppførte Jarlsberg og Laurvigs Amt et arresthus i tre på stedet, det er bygningen som i dag kalles Forbygningen (i SKE-basen heter den "Rettsbygg/Inspektørbolig"). Den hadde åtte arrestrom, rettslokale og en boligdel. Ved siden av ble det bygget et fengsel i mur, dagens Blokk A, med åtte celleplasser som ble tatt i bruk i 1864 (ombygget til 24 plasser i 1935).

Sammen med arresthuset dannet det Sem Distriktsfengsel, fra 1904 Sem Hjelpefengsel. Sem Hjelpefengsel ble fra 1922 midlertidig overtatt av Vestfold fylke til forpleiningsanstalt for sinnssyke. Fra 1928 ble komplekset igjen tatt i bruk av fengselsvesenet, som Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt. I 1928 sto en ny to-etasjers murbygning med plass til 36 innsatte ferdig.

Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt ble nedlagt i 1954 og endret navn til Sem kretsfengsel. Berg arbeidsskole (nåværende Berg fengsel, kompleks 2576) fikk disponere blokk B (bygget i 1928) som lukket avdeling for "Arbeidsskolen på Berg for unge lovbyrtere". Berg disponerte bygningen som lukket avdeling fram til 1983 (under forskjellige navn: I perioden 1966-1975 het det Berg ungdomsfengsel og fra 1975 het det Berg kretsfengsel). I 1983 ble bygningen en del av Sem kretsfengsel.

Rettsbygg/Inspektørbolig

Det er ukjent hvor lenge rettsbygningen ble brukt som arresthus i tillegg til å være rettslokale. I 1928 ble det bygget om fra rettslokale til bolig for vaktmester og to betjenter. To søyler i østre del av 1.etasje mener man er spor etter rettslokalet. Trapperommet opp til 2.etasje er sannsynligvis ikke opprinnelig. Bygningen brukes i dag som lager.

Funksjonærbolig

Bolig for ansatte frem til 1980. I dag bruks som kontor og lager. Trolig ikke original rominndeling.

Blokk A

Bygget utvides i østlig retning i 1935. Høydeforskjeller på kjellergulvnivået viser de ulike byggetrinnene. Samtidig bygges det på en etasje. Øverste etasje ominnredes i siste halvdel av 1970-tallet for å få rom til fritidsvirksomhet og undervisning av innsatte. I 1983/84 rehabiliteres bygget. Nye vinduer ble satt inn, taket lagt om. Det blir strippet innvendig, det blir lagt inn ventilasjon og toaletter i fire celler. Opprinnelig celleinndeling blir for det meste beholdt, men i forbindelse med utbygging av 1. trinn av Administrasjonsbygningen mot vest ble det syv nye plasser for innsatte. Før 1983 var det kontor til venstre for inngangen, og vaktrom og hvilerom til høyre. Fengslet har lukket trapp midt på langveggen. Gammel tegning indikerer en trapp på hver langvegg.

Blokk B

Ombygging sto ferdig 1994. Den besto av utvidelse med ni celler.

Ombyggingene som begynte i 1983 ble ferdigstilt i 1994 omfatter ombygging av Blokk B, utvidelse av tak fra Blokk A over administrasjonsfløyen fra 1983 samt nybyggene Blokk C (verksteder og undervisning, administrative funksjoner, besøksrom og helseavdeling), Gymnastikksal, Isolat, Økonomisluse og Lager/utsalg. I tillegg ble det anlagt ny luftegård på 1,5 mål.

Kilder:

Ferdigmelding 442, Sem kretsfengsel, Statsbygg 1994
St. melding nr 10 1958

Eiendomshistorikk

Verneverdige bygg

Byggnr: 8463

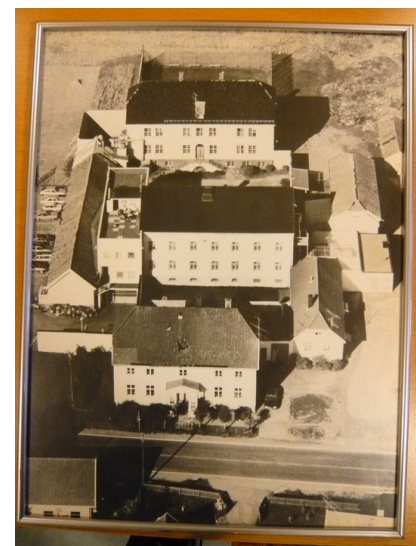
GAB nr: 300111599

Navn:

Rettsbygg/inspektørbolig

Oppført: 1843

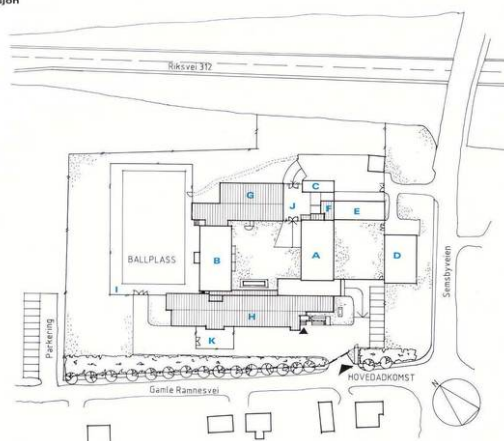
Oversikt med eldre bygninger. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Jiri Havran.

Oversiktsfoto med rettsbygningen (1843) i front, blokk A (1864) i midten og blokk B (1928) bakerst. Foto: Ukjent. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngangen er på sydfasaden mot gaten. Opphavsrett: Statsbygg.

- A. Eksisterende fløy A
- B. Eksisterende fløy B
- C. Eksisterende administrasjon
- D. Eksisterende trebygning
- E. Eksisterende tjenestebolig
- F. Isolertavdeling
- G. Gymnastikkhall/utvidelse fløy B
- H. Verkstedavdeling/utvidelse administrasjon
- I. Luftegård B
- J. Luftegård A
- K. Økonomi - sluse

2

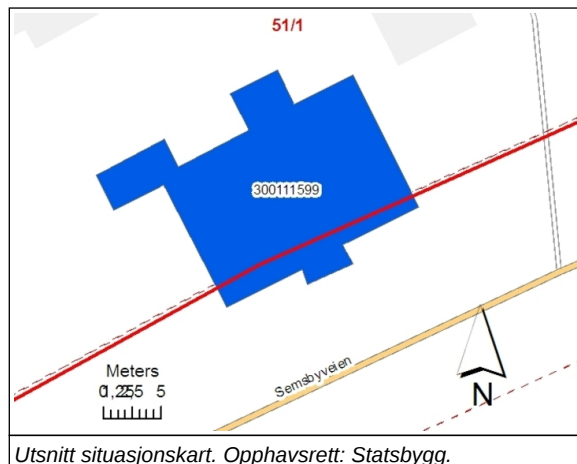
Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Rettsbygningen før nytt tak ble lagt i 2009. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG SØR
GAB nr:	300111599
Gnr/bnr:	51/1
Oppført:	1843
Byggherre:	Jarlsberg og Larvik Amt.
Arkitekt:	Ukjent
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Rettslokale
Regulering:	Regulert: Regulert til offentlig bebyggelse.
Vernestatus:	

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Trebygning i loft i to etasjer med spor av rettslokaler i 1. etasje og bolig i 2. etasje. Det var opprinnelig også celler i bygningen, men vi vet ikke hvor de var plassert. Utvendig har bygningen eldre lektepanel.

Innvendig er eldre interiørelementer bevart, men omfattende moderniseringer og forskjellig bruk har gjemt mange spor. Den videre forvaltning av bygningen må baseres på å finne ut mer om bygningens opprinnelige rominndeling og funksjon ved å ta nødvendige hensyn ved innvendige tiltak. Jfr. fredningens formål.

Enkelte delvegger/lettvegger og mindre rom til bad/wc er åpenbare nyere tilføyelser som ikke omfattes av verneforslaget.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ble oppført i 1843 som arresthus og rettslokale med Jarlsberg og Larvik amt som byggherre. Arresthuset hadde åtte arrestrom, rettslokale og bolig. Bygningen er av de eldste bevarte rettsbygningene vi kjenner til i dag.

Eiendommen ble skilt ut fra gård nr 51. Sem kongsgård - Jarlsberg hovedgård. Grevskapet hadde i en periode juridisk funksjon, og det kan være med å forklare hvorfor det så tidlig ble bygget en egen bygning med rettsfunksjon utenfor en av de store byene. (På landsbygda benyttet man gjerne en allerede eksisterende gårdsbygning).

Det er ukjent hvor lenge rettsbygningen var i sin opprinnelige bruk. I 1928 ble den bygget om fra rettslokale til bolig for vaktmester og to betjenter. Det står to søyler i østre del av 1. etasje som tidligere var ett rom og antagelig var rettslokalet.

Men det er sikkert at det helt siden bygningen ble oppført i 1843 har vært fengselsdrift på stedet. Som følge av Lov om fengselsvesenet av 1857 ble Sem Distriktsfengsel etablert i 1866 (dagens Blokk A, med åtte celleplasser ble tatt i bruk i 1864). I 1904 skiftet navnet til Sem hjelpefengsel, i 1922 overtok Vestfold fylke og driften ble Forpleiningsanstalt og sinnssykedshus, i 1928 overtok igjen fengselsvesenet og fram til 1954 var navnet Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt, og fra 1954 het det Sem krets fengsel fram til nåværende navn.

I dag er rettsbygningen bare brukt til lager, noe kontorvirksomhet og som treningslokaler for tjenestemennene.

På hvilken måte skiftende bruk har ført til ombygginger og tilføyelser vet vi lite om da bygningshistorien ikke har latt seg avdekke fullt ut innen rammen av landsverneplanarbeidet. På grunn av bygningens endringshistorie og verdi er det viktig at det gjøres en bygningshistorisk undersøkelse.

Vern

Formål:	Formålet med fredning er å sikre justissektorens eldste formålsbygde rettsbygning. Formålet er videre å sikre karakteristiske trekk og spor i bygningen som kan fortelle om bygningens opprinnelige/tidligere funksjon. Bygningen kan dermed dokumentere flere sider og epoker av justissektorens historie.
Begrunnelse:	Bygningen er eldre enn rettsbygningene som ble oppført sammen med 1860-fengslene med rettsfunksjonen i en selvstendig bygning og forteller derfor interessant sektorhistorie. Bygningen har vært kontinuerlig bruk i justissektoren og er endret flere ganger. Deler av ombyggingshistorien er derfor også interessant og har verdi. Undersøkelse av bygningshistorie må ligge til grunn for å avveie verdien av ulike historiske lag (opprinnelig vs. senere tilføyelser).
Omfang:	Bygningen har i seg selv også høy aldersverdi. Eksteriør. Interiør: Opprinnelig planløsning/bærende konstruksjoner. Opprinnelige/eldre overflater og bygningselementer, også slike som kan skjule seg bak plater, tapeter o.l.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 8463 Rettsbygg/inspektørbolig

Kompleks 2575 SEM FENGSEL

Rettsbygningen mot syd og Semsbyveien. Opphavsrett: Kriminalomsorgen.

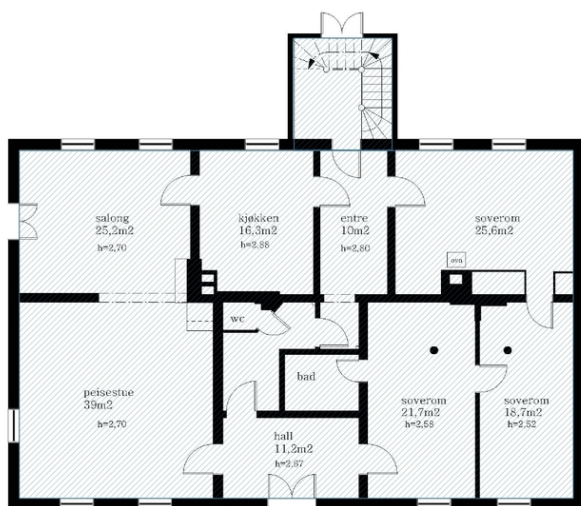
Fasade mot nord. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot øst. Opphavsrett: Kriminalomsorgen.

Fasade mot vest. Opphavsrett: Kriminalomsorgen.

Plantegning med dagens situasjon (2009). 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning med dagens situasjon (2009). 2. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 8463 Rettsbygg/inspektørbolig

Kompleks 2575 SEM FENGSEL

Hovedinngang. Opphavsrett: Kriminalomsorgen.

Nytt tak er lagt i 2009. Bygningens vest- og nordfasade. Opphavsrett: Statsbygg.

Søyler i det som sannsynligvis var rettslokalet. I dag to rom.

Opphavsrett: Kriminalomsorgen.

Trapp opp til loft vises her oppslått. Opphavsrett: Statsbygg.

Eksempel på opprinnelig materialbruk. 2. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngangen fra gaten fremstår i dag langt fra opprinnelig funksjon som inngang til en "alvorlig" samfunnsinstitusjon. Opphavsrett: Statsbygg.